

РОЗДІЛ 2 СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ

УДК 811.162.4'253

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.2.10>

КАВКАЗЬКІ ЛІТЕРАТУРНІ РЕФЛЕКСІЇ У СЛОВАЦЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

CAUCASIAN LITERARY REFLECTIONS IN SLOVAK TRANSLATIONS

Дорчак С.,

orcid.org/0000-0002-9260-0542

доктор філософії

Університет імені Матейя Бела в Банській Бистриці, Словаччина

Кавказький простір приваблює людський інтерес з незапам'ятних часів. Проте, для словацького читача цей мегарегіон відомий лише поверхово – хіба що з міфів та легенд про Ясона чи Прометея. Під час написання статті автор також використав свої власні враження від перебування на Кавказі. Тема статті присвячена літературним рефлексіям кавказького культурного простору на книжковому ринку Словаччини. Її головний орієнтир направлений на словацькі переклади творів з кавказькою тематикою з точки зору діяльності та синхронії. Таким чином, стаття охоплює переклади творів вибраних класиків російської літератури, непрямі переклади (з російської на словацьку) творів кавказьких авторів, а також переклади художніх репортажів, головною темою яких є Кавказ. Мета статті – визначити типологію, відповідно до якої видавництва обирають (або обирали) того чи іншого автора кавказького тексту для словацького читача. Увага приділяється особливостям дискурсу, який детермінує і формує уявлення про Кавказ на наших теренах. В якості методології були використані методи порівняння, аналізу та синтезу. Стаття містить огляд всіх словацьких перекладів художніх творів з кавказьким текстом, починаючи з XX століття. Наукова новизна статті полягає у вивченні та моніторингу словацького книжкового ринку на наявність творів з кавказьким текстом з оглядом на вплив геополітичної ситуації в окремі періоди на формування книжкового ринку у Словаччині. У результаті дослідження була виявлена відсутність будь-якого усвідомленого бажання видавництв друкувати саме книги з кавказьким текстом у Словаччині, і тому їх поява на словацькому книжковому ринку виключно випадкова. З метою покращення даної ситуації на словацькому книжковому ринку висновки дослідження будуть надані вибраним видавництвам, щоб їх вибір друкувати книги з кавказьким текстом був свідомим і, тим самим, вони зможуть наблизити кавказькі культурні реалії до словацького читача.

Ключові слова: книжковий ринок Словаччини, кавказька тематика, словацькі переклади, Кавказ, художній репортаж, кавказький текст.

The Caucasus has attracted humans from ancient times. However, for the Slovak reader, this megaregion remains rather unknown – maybe with an exclusion of myths and legends about Jason or Prometheus. The article had been conceived during the author's stay in the Caucasus, and it aims to explore the literary reflections of the Caucasian cultural space within the Slovak book market. Its focus targets Slovak translations of works with Caucasian theme, both diachronically and synchronically. Furthermore, the present article entails translations of the selected Russian classics, indirect translations (from Russian into Slovak) of works written by Caucasian authors as well as translations of literary reportage works dealing with the Caucasus theme. The purpose of the article lies within determining the typology, based on which the publishing houses select (or have selected) individual authors of the Caucasus text for the Slovak reader. Likewise, attention is paid to special aspects that determine and form the image of the Caucasus in our latitudes. Methods of comparison, analysis and synthesis have been used as methodology tools. The article aims to overview all Slovak translations of works with the Caucasian text since the twentieth century. The scientific novelty of the article lies within the analysis and probing of the Slovak book market in terms of the presence of works with Caucasian text, considering the impact of geopolitical situation of various periods on the formation of the book market developments in Slovakia. The article has revealed the lack of any conscious desire of publishers to publish books with Caucasian text in Slovakia, and therefore their appearance on the Slovak book market is rather unintentional. In order to change this trend on the Slovak book market, the conclusions of the research shall be provided to selected publishers, so that their choice to publish books with Caucasian texts is conscious and, by doing it, they can bring the Caucasian cultural realia closer to the Slovak reader.

Key words: Slovak book market, Caucasian theme, Slovak translations, Caucasus, literary reportage, Caucasian text.

З давніх часів Кавказ привертав увагу правителів, мандрівників, дослідників, письменників і художників своєю красою і багатством. Територія зародження та розвитку людської цивілізації знаходиться на геополітичному перехресті торговель-

них шляхів і протягом останніх трьох тисячоліть відігравала «важливу роль в процесі політичного, економічного та культурного розвитку народів і країн Центрально-Євразійського мегарегіону» [19, с. 202]. У той час як уявлення про Росію

в Словаччині зазнало значної трансформації з 1989 року [12, с. 113], уявлення наших людей про кавказький культурний простір або мінімальні, або розмиті, що робить тему даного дослідження більш ніж актуальною. Ідея даної статті зародилася під час 3-х місячного стажування автора на Кавказі.

Постановка проблеми. В статті ми спробуємо проаналізувати фактори, які впливають на появу творів з кавказьким текстом у Словаччині, і чи в достатній мірі словацький читач ознайомлений з культурою та літературою саме цього регіону. Дослідження даної теми проводилося за допомогою методів аналізу, синтезу та порівняння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Через відсутність у Словаччині досліджень кавказького тексту теоретичною базою стали наукові роботи іноземних вчених: І. Л. Багратіон-Мухранелі, В. В. Кожинов і П. Дарабаді. Їхні праці присвячені різним аспектам вивчення кавказького простору та образу Кавказу у російській літературі. Серед словацьких вчених слід відзначити К. Беднаріву, С. Паштекову, Л. Вайдову, І. Слімака, Е. Маліті та інших, праці яких спрямовані на проблематику художнього перекладу в діячності.

Постановка завдання. У цій статті ми розглянемо ряд літературних перекладів з кавказьким текстом, представлених на книжковому ринку Словаччини. Завданням дослідження є визначення типології вибору видавництвами авторів кавказького тексту для словацького читача, а також особливості дискурсу, який детермінує і формує уявлення про Кавказ у словацькому культурному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Нашому читачу кавказький текст знайомий завдяки словацьким (і чеським) перекладам російських класиків ХІХ ст. Коротка антологія російської та зарубіжної літератури з кавказькою тематикою дозволить нам показати спосіб формування образу цього краю в Словаччині. Багатонаціональність російської літератури передбачає постійний діалог культур. У цьому діалозі, як зазначає В. В. Кожинов, *«можуть однаково брати участь вкрай далекі голоси»* [21, с. 60]. Початком російсько-кавказьких літературних зв'язків можна вважати включення Картлі-Кахетинського імперії до складу Російської імперії (1801 р.). Хоча ця стаття розглядає Кавказький регіон як географічну, політичну та культурну одиницю, *«для російської літератури образ Кавказу пов'язаний перш за все з усією Грузією»* [18, с. 84]. О. С. Пушкін і його *«Кавказький бранець»* офіційно вважається літературним першовідкривачем Кавказу, також згадки про цей край можна знайти в одах М. В. Ломоносова або в поемі А. Н. Радищева *«Пісня історична»*.

Проте повернемося до Пушкіна, який був настільки зачарований вимушеним засланням у *«теплий Сибір»*, що присвятив йому низку творів. Мабуть, для нашого читача є найвідомішим його твір *«Кавказький бранець»*, який уперше був опублікований словацькою мовою у 1916 р. у перекладі П. О. Гвездослава. Переконлива історія нерозділеного кохання і любові до свободи закінчується трагічно – у стилі найкращих романтичних традицій. Твір вийшов удруге (1949 р.) у Словаччині в перекладі Р. Бртаня. Роком раніше (1948 р.) видавництво *«Татран»* опублікувало однойменне оповідання (*«Кавказький бранець»*) Л. Н. Толстого в перекладі Олени Лісковської. Історія, яка перегукується з поемою Пушкіна, переносить нас у феєричне й суворе середовище Кавказьких гір, але головний герой не романтично ідеалізований, як це було у Пушкіна, а навпаки – автор зобразив звичайного (для свого часу) російського офіцера Жиліна, який бореться до переможного кінця і не бажає відмовлятися від цього посидинку. Його антипод – спів'язень Костилін – пасивна та слабка особистість, яка ледве пережила полон. Л. Н. Толстой працює з антитезою двох головних героїв, навіть прізвиська яких натякають на їх характер чи долю. Жилін нагадує нам життя, а Костилін – мабуть, натяк на слово *«кістка»*, а значить і протилежність життю. Ще один твір на тему полону – це авантюрна повість для дітей та молоді *«Князь Іліко. Маленький кавказький бранець»*, написана В. П. Желіховською та перекладена на словацьку мову Каролом Подолинським (1948 р.).

Серед інших художніх творів з кавказьким текстом, що з'явилися в Словаччині, згадаємо поему *«Демон»* М.Ю. Лермонтова, який ще маленькою дитиною опинився під щитами Кавказьких гір, де і закінчив своє коротке, але творче життя. Згадана поема була опублікована словацькою мовою видавництвом *«Татран»* у 1984 році, а в її перекладі брали участь легенди словацького художнього перекладу: Любомір Фельдек, Ян Штрассер, Ян Замбор, Віера Босакова, Віера Мікулашова-Шкрідлова, Мілан Руфус та інші. Чи не найвідоміший прозовий твір М.Ю. Лермонтова в Словаччині – роман *«Герой нашого часу»*.

«Хоча вже вийшов з моди Печорін, і печорінство було лише хворобою певної доби, геній поета і цю хворобу увіковічив разом зі своєю постаттю».¹

Видавці кілька разів обирали цей твір – перше видання побачило світ у 1946 р. під словацькою

¹ Ваянські о Печоріне Лермонтова [15].

назвою «Любові пана Печоріна: герой нашого часу» (переклад Віліама Завори), потім опубліковане в 1959 р. у «Словацькому видавництві художньої літератури» («СВХЛ») (переклад Зори Єсенської) і останнє видання побачило світ у 1975 році завдяки видавництву «Татран» (переклад Дани Легутової). У 1999 році видавництво «Interpopulart Slovakia» опублікувало перевидання перекладу Єсенської «Герой нашого часу» 1959 року. Поезію Лермонтова, написану під впливом перебування на Кавказі, уособлює збірка під назвою «Кавказькі мотиви» («СВХЛ»: 1960).

У 1851 році Л. Н. Толстой виїхав на Кавказ. І ось тут починається письменницька кар'єра цього велетня пера та філософії. За його власними словами в листі своїй тітці, графині А. А. Толстій, письменник визнає, що час, проведений на Кавказі, «був болючим і добрим» і «ні раніше, ні після цього, не доходив до такої висоти думки»², як саме на Кавказі. У Словаччині, окрім вищезгаданого «Кавказького бранця» з авторської майстерні Л. Н. Толстого виходить повість «Козакі», яка була опублікована в трьох перевиданнях у перекладі Зори Єсенської («Елан»: 1946, «СВХЛ»: 1964, «Татран»: 1971). Історична повість «Хаджі Мурат» про завзятого горця і воїна за свої права завершує цикл художньої літератури з кавказькими мотивами в перекладі на словацьку мову. Вперше її опублікувала Матиця словацька (1951 р.) в перекладі Бланки Міхалкової-Травнічкової. Через двадцять три роки (1974 р.) повість «Хаджі Мурат» публікує видання «Молоді літа», цього разу в перекладі Ружени Дворжакової-Жяранової.

У 70-ті рр. спостерігається незначне збільшення перекладів творів грузинської літератури, а у 80-і рр.³ настає розквіт. Ці твори сьогоднішньому читачеві невідомі, оскільки, на жаль, не перевидані. Це непрямі переклади, тобто переклади перекладів, в даному випадку

² Переписка Толстой Л. Н. – Толстой А. А., кінець квітня – 3 травня 1859 р. [22].

³ Поцхішвілі М. «Вершник на дерев'яному коні» (видавництво «Словацький письменник», Братислава, 1972 р.);

Чіладзе Т. «Білий дим» (видавництво «Татран», Братислава, 1976 р.);
Ебаноїдзе, А. «Імеретинська свадьба» (видавництво «Словацький письменник», Братислава, 1979 р.);

Думбадзе Н. «Білі прапори» (видавництво «Словацький письменник», Братислава, 1980 р.);

Руставелі Ш. «Витязь у тигровій шкурі» (видавництво «Татран», Братислава, 1980 р.);

Думбадзе Н. «Закон вічності» (видавництво «Словацький письменник», Братислава, 1982 р.);

Чіладзе О. «І всякий, хто зустріне мене зі мною» (видавництво «Словацький письменник», Братислава, 1983 р.);

Аміреджібі Ч. Дата Туташхія (видавництво «Смена», Братислава, 1984 р.);

Панджикідзе Г. «Рік активного сонця» (видавництво «Словацький письменник», Братислава, 1984 р.).

мова оригіналу не грузинська, а російська (грузинські перекладачі не працювали і досі не працюють у Словаччині в художньому перекладі). При цьому переклад з російської мови сильно поступається перекладу з оригіналу. У 1983 році на дискусії про переклад не з мови оригіналу І. Слімак назвав цей тип перекладу «необхідним злом». Однак Андрічик заперечує, що «знання мови не є автоматично гарантією хорошого перекладу», оскільки «непрямий переклад, якщо немає іншого рішення, може мати високу якість, особливо якщо перекладач володіє усіма суттєвими особливостями оригіналу, володіє теорією перекладу і має бодай трохи того дару, який мають «поети-перекладачі» [1, с. 30]. Проте, не можна забувати про постійне додавання базових знань (реалії, звичаї, культура, політика тощо), які полегшують роботу перекладача та підвищують якість самого перекладу.

До непрямих перекладів (з російської) також відноситься серія творів грузинської літератури, словацькі переклади якої зникли з полиць наших книгарень щонайменше на двадцять років. З темою Грузії ми якомога частіше зустрічаємось у новинах, навіть спорадично. Тексти з цієї нової хвилі словацьких перекладів грузинської літератури обрав Валерій Купка та переклали їх дипломовані перекладачі – він сам, його дружина Івана Купкова, Юрай Андрічик та Ян Штрассер. Дана «добірка творів представляє авторів молодшого покоління⁴, яке сформувалося в складних умовах пострадянської Грузії. Багато з них є свідками квітневих нападів радянських солдатів на демонстрації (9 квітня 1989 року), грузино-південно-осетинського конфлікту на початку 90-х років, Революції троянд у 2005 році та нового збройного конфлікту в Південній Осетії в 2008 році. Їхня творчість часто відображає в собі наслідки цих трагічних подій, прямо чи опосередковано, прагне розібратися з ними, а з іншого боку намагається бути сучасною і водночас наслідувати великі традиції грузинської літератури, щоб знову прорватися у світ» [14, с. 3].

Протягом сучасного періоду в Словаччині зростає популярність репортажної літератури, хоча переважно у перекладній формі. У 2015 році було створено видавництво «Абсинт», яке своїми перекладами популяризувало цей жанр. В основному це твори польської репортажної школи, народження якої припадає на другу половину XIX ст., а її сучасні контури доносять до нас роботи таких

⁴ Гурам Одішарія, Темо Джавахішвілі, Давид Чіладзе, Дато Турашвілі, Ніка Джорджанелі, Като Джавахішвілі, Бесо Хведелідзе та інші.

авторів, як Р. Капусцінський, К. Каколевський та Г. Кралл [3, с. 46–57]. У Словаччині репортажна література – досить рідкісне явище, але в минулому переважали публіцистичні тексти,⁵ опубліковані в періодичних виданнях, або твори з ознаками документальної чи публіцистичної спрямованості [12, с. 71].

На думку Діоніза Дюрішина, переклад є частиною міжлітературного процесу та має посередницьку та творчу функцію, в той час як остання має сліди оновлення або синхронізації середовища, яке приймає. [5, с. 389–398]. Посередницька функція перекладу виконується насамперед у передачі інформації й особливо спостерігається у професійному перекладі [16, с. 88]. З точки зору розвитку словацького літературного та культурного контексту, функція оновлення є важливішою, оскільки вона замінює розвиток літератури, що приймає, і стимулює її внутрішні ресурси [12, с. 78]. У випадку з репортажною літературою, таким заміником і стимулом для літератури, яка приймає в Словаччині, можна вважати роботу видавництва «Абсинт». Вибір творів, призначених для словацького ринку, видавництво «Абсинт» обговорювало під час онлайн-дискусії, яка відбулася 28 травня 2020 року. Видавці стали на захист іноземних творів, які вважають важливими та стимулюючими з точки зору літературного та культурного розвитку, навіть ціною комерційного провалу [4].

Носіями кавказького тексту, що міститься в репортажній літературі, яка вийшла у перекладному вигляді в Словаччині, є чотири твори. Подасмо їх хронологічно, усі опубліковані видавництвом «Абсинт». Перший твір «Вовчиці з Серноводська» (2016 р.) словацько-швейцарської репортерки та журналістки Ірени Брежної, яка висвітлювала теми чеченської війни для німецької преси, в тому числі і для *Neue Zürcher Zeitung*. У ньому зосереджено увагу переважно на долях жінок, які стояли перед жахами російсько-чеченського конфлікту. Авторці близька тема вимушеної втечі, адже під час радянської окупації Чехословаччини (1968 р.) вона також з родиною бігла до Швейцарії. У книзі «Вовчиці з Серноводська» представлено вичерпний погляд на понад двадцятирічну боротьбу Чечні за незалежність. Книга наближає нас до кавказького тексту через призму військового конфлікту та долі героїнь. У такій цілісній формі книга подає репортажні тексти словацькою мовою вперше.

⁵ Репортажі публікувалися в щотижневих виданнях «Життя», «Культурне життя» або «Нове слово». Зараз це спеціалізовані журнали (напр., *Geo*), або портали або туристичні блоги (*Travelistan* тощо).

Кавказька тематика також домінує у книзі Войцеха Гурецького «Планета Кавказ». На словацький ринок її випустило у 2017 році видавництво «Абсинт» у перекладі Олександра Горака. Книга вийшла в польському оригіналі в 2002 році⁶ у видавництві «Цзарне». Автор – журналіст і публіцист, його репортерські починання датуються 1986 роком в газетах «*Стандарт молодих*». Як репортер він висвітлює виключно Кавказ. Окрім «Планети Кавказ», яка присвячена Північному Кавказу та його республікам, мешканцям і їх долям, автор присвятив кавказькому регіону й інші свої роботи. – *Toast za przodków* («Тост за предків», 2010 р.), *Abchazja* («Абхазія», 2013 р.), в яких продовжує розвивати свою пристрасть до країн Кавказу та їх мешканців, але цього разу з південного боку Кавказького масиву (Закавказзя).

В. Гурецький написав справді чарівну книгу, яка наближає до наших місцевих жителів культурний простір та умови у складному клубку північнокавказьких республік, де кожна долина чи западина несе свої місцеві звичаї, права та закони. Один із героїв цієї репортажної книги про Кавказ каже: «*Caucasus is inhabited by Georgians, Armenians, Azeris, Chechens, Circassians, Ossetians. There are Muslims, Christians, and worshippers of fire. We look alike, but we have different cultures and different characters. It's because Caucasus is the whole world, the entire planet*» [6, с. 9]. Як бачимо, назва книги «Планета Кавказ» нав'язана саме цим твердженням. Батько польської репортажної літератури Р. Капусцінський написав про цю книгу такі рядки: «*Wojtek Górecki wrote a great book which is the result of his fascination with a world not so distant from Poland, but completely unknown and unfamiliar to us. Górecki overcome the magnitude of the difficulties encountered in those sites and reached the most inaccessible places, where he met extraordinary people, endearing us with their simplicity and heart. In his lively and precise way of writing, not only the entire North Caucasus, but also the individual communities inhabiting it are transformed into separate, smaller planets, so that the result is the rich and diverse «Cosmos Cascau».* The author's passion, his effort, perseverance and knowledge employed in creating the book resulted in a volume which is one of the most valuable publications of the young generation of Polish reporters» [10]. Книгу «Планета Кавказ» наш читач не повинен розглядати як картину соціальної ситуації, адже з моменту її першого видання минуло двадцять років, а це досить багато, і на Північному Кавказі

⁶ Пізніше в перевиданні того ж видавництва з доданими примітками, текстом і фотографіями автора (2011).

з тих пір відбулося чимало подій. Тим не менш, книга досі актуальна і розкриває перед нашим читачем мозаїку культур і народів, показуючи унікальне місце на нашій планеті, яке також є планетою саме по собі.

Третім твором у дослідженні кавказького тексту в словацькому культурному середовищі є «Імперія» Р. Капусцінського. Сьогодні твори цього культового польського журналіста та письменника можна вважати класикою сучасного репортажу. Його книги перекладено більш ніж 40 мовами. Все своє життя він присвятив репортажній роботі в країнах третього світу. Його остання книга «Імперія» була опублікована в 1993 році. Майже через чверть століття (2016 р.) вона вийшла й у нас, у видавництві «Абсинт», у перекладі нині легендарного Йозефа Марусяка. Книга є своєрідною екскурсією по закутках Радянського Союзу в три різні часові періоди.⁷ Нас цікавить 1967 рік, коли автор вирушив у подорож по республіках Південного Кавказу під час брежнєвського застою. Його перша зупинка – Грузія, якій він присвячує слабкі дві-три сторінки. Ми впевнені, що ця країна заслуговує набагато більше уваги, Капусцінський, мабуть, не провів там достатньо часу, щоб зрозуміти це. Автор знайомить нас з цією кавказькою республікою через призму найкращого, що може запропонувати Грузія – архітектури, мистецтва, гостинності та коньяку: *«У старому коньяку багато тепла, багато сонця. Він йде до голови спокійно, не поспішаючи. Але він все одно зробить свою справу»* [8, с. 47]. Вірменський розділ присвячений музиці, гніту з боку османів, колись славної історії та сумному занепаду Вірменії сьогодні. Остання країна в кавказькому репортажі – Азербайджан, який автор нам показує у зв'язку з головним національним багатством – чорним золотом. Незважаючи на кількісні недоліки розділу про кавказькі республіки, вони рясніють якістю та викликають у читача бажання відшукати нові знання та робити нові дослідження, приваблюють та інтригують.

Останній твір репортажної літератури з Кавказу – це книга *«Усі війни Ларіне»* польського репортера Войцеха Ягельського, яку видало видавництво «Абсинт» у 2019 році в словацькому перекладі Юрая Кудели. Автор розкриває нам історію відчайдушної грузинки чеченського походження⁸, яка в дитинстві пройшла дві чеченські війни, а зараз воює за сина, який пішов до

джихадистів з Ісламської держави⁹. У книзі розповідається про історію сильної матері та жінки, яка незважаючи на важкі удари долі, не опускає рук і продовжує боротися. Автор знайомить нас із кавказьким текстом через жіночий світогляд.

Висновки. Що ж представляє собою кавказький текст для нашого читача? Для нашого народу – це передусім велика невідомість і водночас пригода. Вперше кавказький текст потрапив до Словаччини на початку минулого століття завдяки появі поеми О. С. Пушкіна «Кавказький бранець» у перекладі П. О. Гвездослава. Це був початок першої хвилі перекладів російської класики, під час якої важливу роль відіграють *«традиції русофільства з XIX ст. і близькість слов'янської мови»* [2, с. 45]. З подальшим приходом тоталітаризму в Словаччині (1948 р.) дискурс видання перекладної літератури помітно змінюється, і період 1949–1963 рр. характеризує С. Паштекова [11, с. 81–96] як результат директив, наказів і заборон або різноманітні втручання цензури. Переклад мав стати парадигмою соціалістичного реалізму та сформувати читацькі звички [11, с. 45]. Світло надії (принаймні, що стосується перекладної літератури) приніс період нормалізації. Протягом 1975–1989 рр. словацька перекладацька спільнота переживала т. зв. другу хвилю перекладу російської класики, а відтак і авторів кавказького тексту в російській літературі. Тому можна стверджувати, що видавці не робили акценту на виборі творів з кавказьким текстом, а просто публікували переклади російських класиків, які також присвятили свою творчість цій тематиці.

Ситуація із словацькими непрямыми перекладами творів грузинських авторів має дещо інше підґрунтя, і його видавничий план був пов'язаний переважно з *«пріоритетністю видання літератури дружніх країн соціалістичного блоку...»*, оскільки *«географічні координати поширюються на країни т. зв. неросійської радянської літератури»* [11, с. 46], у тому числі грузинської. Переклад творів з ярликом радянської літератури визнаних авторів, таким чином, по суті забезпечував критичний погляд на власну, побутову дійсність [9, с. 97].

Як ми вже зазначали вище, традиція словацької репортажної літератури в цей період відсутня. Цю прогалину на ринку вдалося заповнити видавництву «Абсинт», яке випустило кілька книг з кавказьким текстом. Видавництво зазначає: *«Ми з'ясували, що репортажної літератури як жанру*

⁷ «Перші зустрічі (1939–1967)», «Із висоти пташиного польоту (1989–1991)» та «Далі буде (1992–1993)»

⁸ Кістинці (Кісти, Кістини) – мешканці Панкиської ущелини (Грузія), переселенці з Північного Кавказу (Вайнахи)

⁹ Панкиська ущелина є місцем набору бойовиків серед місцевої молоді, які йдуть воювати за ІД.

в Словаччині практично немає, а в сусідній Польщі вона дуже популярна. Поляки і словаки більш-менш схожі, тому ми сказали, що якщо поляки читають репортажі, то чому словаки не можуть їх прочитати. Тоді ми подумали, що було б добре, якби ми могли перекласти це для них» [7, с. 24]. Як бачимо, і в цьому випадку вибір творів з кавказьким текстом, призначених для словацького книжкового ринку, не обґрунтований саме Кавказьким простором як

таким – цей вибір заснований на відсутності жанру репортажної літератури в Словаччині, та кавказька тематика тут суто випадкова. Незважаючи на сказане, кавказький текст заслуговує на більшу увагу, а переклад – найкращий спосіб його популяризації в нашому культурному середовищі.

«Кавказ – це простір, де на невеликій території існує дуже багато всього: і народів, і проблем, і конфліктів, і мов»¹⁰.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Andričik J. Second hand (... alebo preklad z druhej ruky). *Jedna báseň, dva jazyky. Filozofická fakulta Prešovskej univerzity*: Prešov. 2008. ISBN 978-80-8068-696-3. P. 28-32.
2. Bednářová K. Rukoväť dejín prekladu na Slovensku 2 (Situácia slovenského umeleckého prekladu v 20. storočí). *Univerzita Komenského v Bratislave*. 2015. ISBN 978-80-223-3838-7. P. 66.
3. Benešová M., Rusin Dybalska R., Zakopalová L. et al. Fenomén: Polská literární reportáž. *Karolinum. Praha*. 2016. P. 46–57.
4. Diskusia malých vydavateľstiev. URL: https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=588480915120582 (дата звернення: 21.06.2021).
5. Ďurišin D. Otázky porovnávacieho skúmania literatúr a analýza prekladateľskej metódy. *Československé prednášky pre VI. Mezinárodní sjezd slavistů. Praha: ČSAV*. 1968. P. 389-398.
6. Górecki W. Planeta Kavkaz. *Wydawnictwo Czarna*. 2011. P. 9.
7. Haviar F. Michal. Filip Ostrowski z vydavateľstva Absynt: V Poľsku má reportážna literatúra dlhoročnú tradíciu. *Ateliér [online]. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave*. 2016-2017, 13, 04-05, P. 24–25.
8. Kapuściński R. Impérium. *Vydavateľstvo Absynt*. 2016. ISBN: 9-788097-182373. P. 328.
9. Maliti E. Zrkadlenia v priestore – sovietsky mnoholiterárny fenomén (1971 – 1990), P. 97 – 131. *Ruská literatúra v slovenskej kultúre v rokoch 1836 – 1996*. 1998. Bratislava: Veda, Ústav svetovej literatúry SAV. ISBN 80-88815-04-5. P. 226.
10. Marzec B. Wojciech Górecki. *Culture.pl*. URL: <https://culture.pl/en/artist/wojciech-gorecki> (дата звернення: 30.07.2014).
11. Pašteková S. Transformácie obrazu ruskej literatúry (1945 – 970), P. 81 – 96. *Ruská literatúra v slovenskej kultúre v rokoch 1836-1996. v rokoch 1836 – 1996. Bratislava : Veda, Ústav svetovej literatúry SAV*. 1998. ISBN 80-88815-04-5. P. 226.
12. Preklad ako forma recepcie a distribúcie zahraničnej literatúry : Zborník vedeckých článkov. *Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Edícia: Banská Bystrica. 2021. P. 158.
13. Slimák I. Na besede o Preklade z druhej ruky 14.12.1983. *Revue svetovej literatúry*. Roč. 20, č. 4. 1984. P. 95.
14. Slovenská spoločnosť prekladateľov umeleckej literatúry. *Revue slovenskej literatúry 1/2013*. Bratislava. P. 3.
15. Vajanský S.H. State o svetovej literatúre. Mich. Jurievič Lermontov. „*Národné noviny*“. 1891. č. 89.
16. Vajdová L. et. At. Myslenie o preklade na Slovensku. *Bratislava: Kalligram, Ústav svetovej literatúry*. 2014. P. 88.
17. Алироев И.Ю. Кистинский диалект чеченского языка. *Известия. ЧИНИИИЯЛ. Т. III. Вып. 2: Языкознание. Грозный: Чечено-Ингушское книжное издательство*. 1962. С. 3–87.
18. Багратион-Мухранели Л. И. Кавказ как утопия русской классической литературы. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. 2014. № 9 (150). С. 83–89.
19. Дарабади П. Каспийский регион в международно-геополитической системе начала XXI века. *Кавказ & Глобализация*. 2010. Том 4. № 1–2. С. 202.
20. Кавказ незбагнений. *MediaLab*. URL: <https://medialab.online/news/gorecki/> (дата звернення: 07.03.2018).
21. Кожинов В. В. «И назовет меня всяк сущий в ней язык...». *Кожинов В. В. Размышления о русской литературе. Москва: Современник*. 1991. С. 17–62.
22. Переписка Толстої Л. Н. – Толстої А. А., кінець квітня – 3 травня 1859 р. *Tolstoy-lit.ru*. URL: <http://tolstoy-lit.ru/tolstoy/pisma/1856-1862/letter-136.htm>

¹ В. Горещький у розмові зі Світланою Ославською [20].